

Əhalinin qayğı ilə əhatə olunması sosial müdafiə siyasətinin əsas hədəfidir

“Biz neft kapitalını insan kapitalına çevirməliyik. Neftdən əldə olunan gəlirlərin bir hissəsini təhsil sisteminin gücləndirilməsinə, gənclərin xaricdə təhsil almasına, bütövlükdə insan inkişafına yönəlməliyik. “Neft kapitalını insan kapitalına çevirək” deyəndə təkcə elmə, texnologiyalara, təhsilə qoyulan vəsaitdən söhbət getmir. Söhbət ondan gedir ki, Azərbaycan vətəndaşına hər yerdə hörmət olmalıdır...”

Bu, Prezident İlham Əliyevin “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nın icrasının dördüncü ilinin yekunlarına həsr olunmuş konfransdakı çıxışındandır. Bu qədər açıq, bu qədər aydın şəkildə ortaya qoyulmuş bir mövqə, çağırış, tapşırıq. Azərbaycanda sosial yönümlü layihələrə daha çox üstünlük verilməsi, əhalinin aztəminatlı təbəqəsinin sosial şəraitinin yaxşılaşdırılması, pensiyaçıların, əlil və şəhid ailələrinin, məcburi köçkünlərin rifah halının yüksəldilməsi, təhsil və səhiyyə xidmətlərinin genişləndirilməsi dövlətin əsas prioritetləri kimi müəyyənləşmişdi. Ölkə başçısı İlham Əliyevin 2003-cü ildə prezident seçkilərindən dərhal sonra ölkədə 600 000-dən çox yeni iş yerlərinin açılmasını hədəf seçməsi də onun Azərbaycana rəhbərlik edəcəyi dövr ərzində sosial siyasətin başlıca konturlarını açıq göstərirdi. Bütün bu hədəflərə nail olmaq üçün isə prezidentin təşəbbüsü və tapşırıqları əsasında həm ayrı-ayrı sahələr üzrə xüsusi Dövlət Proqramları, həm də “Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair Dövlət Proqramı” hazırlandı. Məhz bu proqramların icrası nəticəsində son 12 ildə Azərbaycanda bütün sahələr üzrə inkişaf meyilləri ildən-ile gücləndi, işsizlik və yoxsulluq tədricən aradan qaldı, milli iqtisadiyyatın enerji sektorundan asılılığı azaldıldı, qeyri-neft sektorunda, xüsusilə də aqrar və aqrar-sənaye bölməsində rentabillilik artmağa başladı.

Prezident İlham Əliyevin ölkəyə rəhbərlik etdiyi dövrdə həyata keçirilən sosial sərmayə proqramlarından danışarkən təhsil sahəsində əldə edilən nailiyyətləri xatırlamaq mümkündür. Neft kapitalını insan kapitalına çevirməyi özünün siyasi platformasında hədəf kimi seçən dövlət başçısı neftdən əldə edilən gəlirlərin bir hissəsini məktəb tikintisinə yönəltməklə uzun illər yararsız vəziyyətdə olan məktəb binalarını sözdün əsl mənasında təhsil ocağına, uşaq bağçalarını təlim-tərbiyə müəssisəsinə çevirə bildi.

Neft kapitalından insan kapitalına sərmayə

“2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı” çərçivəsində minlərlə gəncin dünyanın ən məşhur universitetlərində yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi yetişməsi də dövlət başçısının təhsilə olan diqqət və qayğısının təzahürüdür. Prezident İlham Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə hazırlanan və 16 aprel 2007-ci il tarixli sərəncamı ilə təsdiq olunan “Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı”nın əsas məqsədləri ölkədə rəqəbatqabiliyyətli iqtisadi sistemin formalaşdırılması və davamlı inkişafın təmin edilməsi baxımından respublikamızın müasir tələblərə cavab verən kadrlara ehtiyacının ödənilməsi, Azərbaycan gənclərinin layiqli ali təhsil almaları üçün lazımı şəraitin yaradılması, istedadlı gənclərin dünyanın aparıcı ölkələrində təhsil almaq imkanlarının genişləndirilməsi prosesinin müəşəkilliyi və səmərəliliyinin artırılması təmin etməkdən ibarətdir. Bu məqsədlərin icrasının həyata keçirilməsi üçün Dövlət Proqramının icrasının 9 il ərzində müvafiq hüquqi baza formalaşdırılıb və icra müddətində meydana çıxan məsələlər əsasında daha da təkmilləşdirilib, namizədlərə elektron şəkildə sənədləri təqdim etmə imkanı yaradılıb, onlarla fərdi qaydada keçirilən müsahibələr təşkil olunub və tələbələrin təhsil şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün islahatlar aparılıb.

Xatırladaq ki, bu Dövlət Proqramı artıq başa çatıb. Dövlət Proqramı çərçivəsində son qəbul il olan 2015/2016-cı tədris ili üzrə, bununla da ümumilikdə, Dövlət Proqramı üzrə tələbələrin seçimi başa çatıb. Təhsil Nazirliyindən verilən məlumata görə, Dövlət Proqramının müvəffəqiyyətlə başa çatmış sonuncu qəbul ilində 373 nəfər tələbənin adı təqaüdüçülər siyahısına daxil edilib. Belə ki, builki müsabiqədə də üstünlük bakalavriatdan sonrakı təhsil səviyyəsinə verilib və 176 nəfər magistratura, 25 nəfər doktorantura, 70 nəfər rezidentura, 102 nəfəri isə baza ali tibb və bakalavriat təhsil səviyyələrində təhsil almaq hüququ qazanıb.

Dövlət Proqramı çərçivəsində ümumilikdə 3558 nəfər xaricdə təhsil almaq hüququ qazanıb. Böyük Britaniya, Türkiyə, Almaniya, Kanada, Niderland Krallığı tələbələrin təhsil almaq üçün ən çox seçdikləri ilk 5 ölkə olub. Seçimlər nəticəsində magistratura təhsil səviyyəsində daha çox tələbə təhsil almaq hüququ qazanıb. Dövlət Proqramı çərçivəsində azərbaycanlı tələbələr Harvard Universiteti, Kembric Universiteti, Oksford Universiteti, London İmperial Kolleci, Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu, Orta Doğu Texniki Universiteti, Toronto Universiteti, Nanyanq Texnologiya Universiteti, Kyoto Universiteti kimi yüksək nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində təhsil alırlar.

İndiyədək Dövlət Proqramı çərçivəsində müvafiq məzun qeydiyyatından 1147 nəfər keçib. Təhsillərini yüksək akademik göstəricilərlə tamamlamış məzunların 60 faizi özəl, 40 faizi isə dövlət sektorunda fəaliyyət göstərir. Dövlət Proqramı çərçivəsində təhsil almış tələbələrin dövlət qulluğuna qəbul imtahanlarının birbaşa müsahibə mərhələsinə buraxılması isə əldə olunan bilik və səriştənin dövlət idarəetməsi üçün istifadə olunmasına geniş şərait yaradır. Dövlət Proqramı çərçivəsində sonuncu təhsilalanın (tibb təhsilinin rezidentura səviyyəsi üzrə) 2021-ci ildə məzun olması gözlənilir. Dövlət Proqramının icrası müddətində həyata keçirilən tədbirlər və əldə olunan nəticələr əsas prioritetlərdən biri hesab olunan “Qara qızılın insan kapitalına çevrilməsi” istiqamətində görülən işlərə təkan verir.

1 ildə aztəminatlı ailələr üçün 15 fərman və sərəncam

Vətəndaş firavanlığı, işsizliyin aradan qaldırılması, yoxsulluğun minimuma endirilməsi, əhalinin aztəminatlı təbəqəsinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi Prezident İlham Əliyevin sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının prioritetlərindən biridir. Bu hədəflərə nail olmaq üçün atılan addımlar - sosial dövlət prinsiplərinin ön planda saxlanılması, sosial siyasət kursunun ilbəlil güclənməsi ölkəmizin həm də global iqtisadi böhranın doğurduğu ən çətin sınaqlardan uğurla çıxmasına imkan yaradıb. Hətta son illərdə Azərbaycanda aztəminatlı ailələrin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi istiqamətində əldə olunan nailiyyətlər mötəbər beynəlxalq iqtisadi qurumlar tərəfindən də yüksək qiymətləndirilib.

Ölkə başçısının rəhbərliyi altında həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində Azərbaycanda yoxsulluğun səviyyəsi 2003-cü ildəki 49 faizdən 5 faizə düşüb. Hazırda dünyada yoxsulluq səviyyəsi Dünya Bankının təklif etdiyi metodologiya üzrə ölçülür və gündəlik gəliri 2 dollardan aşağı olanlar yoxsul, həmçinin 1 dollardan aşağı gəliri olanlar ifrat yoxsul hesab edirlər. Əgər 2003-cü ildə dünyada gündəlik gəliri 2 dollardan aşağı olan 2,6 milyard əhalinin müəyyən hissəsi ölkəmizdə idisə, hazırda dünyada gündəlik gəliri 2 dollardan az olan 2,5 milyard nəfər arasında Azərbaycan əhalisi artıq yoxdur. Çünki hazırkı göstəricilərə əsasən, ölkəmizdə adambaşına ehtiyac meyarının məbləği hazırda 105 manat səviyyəsindədir. Bundan aşağı gəlirlər həmin səviyyə arasında yara-

nan fərq isə aztəminatlı ailələrə ünvanlı sosial yardım şəklində dövlət hesabına ödənilir. Məhz bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan BMT-nin son hesabatına əsasən, insan inkişafı indeksinə görə 187 ölkə sırasında 76-cı yerdə qərarlaşaraq yüksək inkişaf səviyyəsinə malik ölkələr qrupuna daxil olub.

Əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində əldə olunan bu nailiyyətlər xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanların həyat şəraitini də əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıb. Təkcə bir faktı xatırlatmaq yerinə düşər ki, son 1 ildə ölkə başçısı tərəfindən yalnız sosial cəhətdən həssas qruplarla bağlı 15-ə yaxın fərman və sərəncam imzalanıb. Həmin sərəncamlardan sosial ödənişlər sahəsinə dair 4 fərman və 1 sərəncamla orta aylıq Prezident təqaüdü müharibə əlilləri və onlara bərabər tutulan şəxslər üçün 50 faizə yaxın, Böyük Vətən Müharibəsində iştirak etmiş bəzi kateqoriyalardan olan şəxslər üçün 81,8 faiz, Qarabağ müharibəsi veteranlarına aylıq sosial müavinətin məbləği 21,6 faiz artırılıb. Bu fərman və sərəncamlarla həm də ölkədə bir sıra yeni təminat növləri formalaşdırılıb. Belə ki, 23 dekabr 2013-cü il tarixli sərəncamla İkinci Dünya Müharibəsində Leninqrad şəhərinin mühasirəsi zamanı şəhərin müəssisələrində işləmiş, müvafiq medal və döş nişanı ilə təltif edilmiş şəxslərə Prezident təqaüdlərinin ödənilməsinə başlanılıb. 27 dekabr 2013-cü il tarixli 72 nömrəli fərmanla ölkədə ilk dəfə olaraq, 5-dən çox uşağı olan qadınların uşaqlarının hər birinə görə ayda 30 manat müavinət, 2014-cü il 17 mart tarixli 128 nömrəli fərmanla I qrup əlilliyə görə sosial müavinət alan şəxslərə ayda 67 manat sosial müavinətdən əlavə olaraq 60 manat məbləğində Prezident təqaüdü təyin olunub.

Bundan başqa, Prezidentin 18 mart 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə müharibə əlilləri və şəhid ailələrinin ödənişli ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrində təhsil alan övladlarının təhsil haqlarının 2014/2015-ci tədris ilində etibarən dövlət büdcəsi hesabına ödənilməsinə başlanılıb. 11 avqust 2014-cü il tarixli fərmanla isə bu ilin yanvarından Əfqanıstanda sovet qoşunlarının tərkibində beynəlmiləl borcunu yerinə yetirərək həlak olan, itkin düşmüş və məhkəmə qaydasında ölmüş elan edilən hərbi qulluqçuların ailələrinə ayda 200 manat məbləğində Prezident təqaüdləri təyin olunub. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyindən (ƏƏSMN) bildiriblər ki, hazırda Prezident təqaüdü təyin olunan vətəndaşların sayı 51 min 618 nəfərdir. Son bir ildə isə Prezident təqaüdü ilə təmin olunan vətəndaşların sayı 16637 nəfər (47,5 faiz) artıb.

Göründüyü kimi, son illər dövlət siyasətinə uyğun olaraq büdcə gəlirlərinin xərclərinin sahələr üzrə bölüşdürülməsi zamanı sosial yönümlülük kursuna daha çox üstünlük verilir. Məhz bunun nəticəsidir ki, Azərbaycanda sosial yönümlü layihələrin icrasına ildən-ile daha çox vəsait ayrılır. Məsələn, ötən il dövlət büdcəsindən sosial yönümlü xərclərə əvvəlki illə müqayisədə 9,9 faiz, o cümlədən sosial müdafiə və sosial təminat xərclərinə 12,6 faiz çox vəsait yönəldilib. Təkcə bir faktı diqqət yetirək: 2014-cü ildə ölkə üzrə ümumilikdə 506 mindən çox insan sosial müavinət və Prezident təqaüdləri ilə təmin edilib. Bu dövrdə dövlət başçısının müvafiq fərman və sərəncamları ilə sosial cəhətdən həssas qruplara aid 80 min nəfərədək insana yönələn sosial ödənişlərdə ciddi artımlar edilib. Bundan başqa, ölkə başçısının müvafiq sərəncamlarına əsasən, 2014-cü ilin əvvəlində nəvbədə olan 1453 nəfər müharibə əlili və onlara bərabər tutulanların hamısı avtomatla təmin olunub.

→ Davamı 13-cü səhifədə

Əhalinin qayğı ilə əhatə olunması sosial müdafiə siyasətinin əsas hədəfidir

⇒ Əvvəli 12-ci səhifədə

Məcburi köçkünlər Prezidentin diqqətində

İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə əlil və şəhid ailələrinin, eləcə də məcburi köçkünlərin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına yönəli tədbirlər də xüsusi önəm daşıyır. Təkcə ötən il mənzil alan müharibə əlili və şəhid ailələrinin sayı 174 nəfər olub. Hazırda əlil və şəhid ailələri üçün paytaxtda və daha 4 rayonda çoxmənzilli binalar, habelə 52 rayonda 353 fərdi ev tikilir. Ayrılmış vəsait hesabına 2015-ci ilin sonundakı əlil və şəhid ailələrinə veriləcək mənzillərin sayının 1031-ə çatacağı gözlənilir.

Məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsinə gəlinə, bu, dövlət başçısının bütün fəaliyyətlərinin önündə dayanan ən vacib məsələlərdən biridir. İki il əvvəl, 2013-cü il dekabrın 24-də Prezident İlham Əliyevin öz doğum günündə təm-

müxtəlif gücə malik elektrik transformatoru quraşdırılıb.

Bütün bunlar bir daha əyani şəkildə sübut edir ki, qaçqın və məcburi köçkünlərin problemi daim Prezident İlham Əliyevin diqqətindədir. Prezident 2003-2014-cü illərdə qaçqın və məcburi köçkünlərlə bağlı keçirilən müxtəlif tədbirlərdə 33 dəfə, o cümlədən yeni salınmış yaşayış qəsəbələrinin və məhəllələrinin böyük əksəriyyətinin açılışında şəxsən iştirak edib. Son 20 ildə həcminə görə ən böyük 1300 şagird yerlik məktəb 2012-ci ildə məcburi köçkünlər

və sərəncamlar imzalayıb. Prezidentin 23 fevral 2015-ci il tarixli fərmanının icrası olaraq, ünvanlı dövlət sosial yardım sistemi avtomatlaşdırılması da məhz bu məqsədə xidmət edir. Belə ki, avtomatlaşdırılmış proqram təminatları sayəsində ünvanlı dövlət sosial yardımlarının ünvanlılıq prinsipi əsasında məhz əhalinin aztəminatlı hissəsinə yönəldilməsi, bu sahədə şəffaflığın təmin olunması daim diqqətdə saxlanılır. Bu istiqamətdə ciddi nəzarət heyata keçirilməsi ünvanlı dövlət sosial yardımını ödənilən ailələrin sayının cari

təraqlı ziyafət məclisində deyil, ölkənin sosial cəhətdən ən həssas təbəqəsinin yanında - məcburi köçkünlərin arasında olması da təsədüfi deyildi. Həmin gün dövlət başçısı Gəncə şəhərində məcburi köçkünlər üçün salınan şəhərçiynin açılışını etmişdi. Uzun müddət Gəncə şəhərində məktəb binalarında, universitet yataqxanalarında, bağçalarda müvəqqəti məskunlaşan məcburi köçkünlər bu tarixi hadisəni yəqin ki, heç vaxt unutmayacaqlar.

Yeri gəlmişkən, cənab İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə Bakıda, Beyləqanda, Bərdədə, Yevlaxda, Gəncədə, Qəbələdə, Ağdamda və digər bölgələrdə məcburi köçkünlər üçün onlarla böyük şəhərciklər tikilərək istifadəyə verilib. Ümumiyyətlə, 2001-

2014-cü illər ərzində Dövlət Neft Fondundan və digər mənbələrdən ayrılmış vəsait hesabına 2,8 milyon kvadratmetr sahəsi olan 89 qəsəbə salınıb, 46 min ailənin (230 min nəfər məcburi köçkün) mənzil-məişət şəraiti yaxşılaşdırılmışdır. Yeni salınmış yaşayış məntəqələrində 146 məktəb, 6 musiqi və 1 incəsənət məktəbi, 1 Mədəniyyət Sarayı, 57 uşaq bağçası, 56 tibb məntəqəsi, 50 mədəniyyət mərkəzi, 2 olimpiya idman kompleksi, 206 ədəd müxtəlif tutumlu su anbarı, 64 ədəd nasos stansiyası tikilib. Həmçinin həmin ərazilərdə 695 kilometr yol, 817 kilometr su, 1526 kilometr hava elektrik, 398 kilometr qaz, 38 kilometr rabitə, 20 kilometr istilik, 76 kilometr kanalizasiya xətti, 157 km drenaj şəbəkəsi çəkilib, 785 ədəd

üçün Qaradağ rayonunun Müşfiqabad qəsəbəsində tikilib ki, həmin tədris ocağının rəmzi qırmızı lentini də məhz möhtərəm Prezident İlham Əliyev şəxsən kəsib. Həmçinin gücünə görə son 20 ildə ən böyük elektrik yarımstansiyası 2007-ci ildə Ağcabədi rayonundakı "Taxtakörpü" məcburi köçkün şəhərçiyində istifadəyə verilib.

108 mindən çox aztəminatlı ailə sosial yardım alır

On iki illik fəaliyyəti dövründə əhalinin sosial rifah halının yaxşılaşdırılmasına xüsusi önəm verən dövlət başçısı ünvanlı sosial yardımların təyinatında şəffaflığın təmin olunması, bu yardımların dəqiq ünvanlarına çatdırılmasını təmin etmək üçün müvafiq fərman

ilin noyabr ayında da azalması ilə müşahidə olunub. Belə ki, ötən ay bu yardımı alan ailələrin sayı əvvəlki oktyabr ayı ilə müqayisədə 4291 ailə və ya 3,8 faiz azalaraq 108094-ə enib. Həmçinin yardım ödənilən ailə üzvlərinin sayı 19947 nəfər təşkil edib. Noyabr ayında respublikamızda ünvanlı dövlət sosial yardımlarının hər ailəyə ödənilən orta aylıq məbləği ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 15 faizə qədər artaraq 153,22 manat olub.

Ünvanlı dövlət sosial yardımını ilə təmin olunan ailələrdəki ailə üzvlərinin 47,6 faizi, yəni 222 028 nəfəri yaşı 18-dək olan şəxslərdir ki, onlardan 5178 nəfəri sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşadək uşaqlardır. Həmçinin bu yardımları alan ailələrin 30442-si (28,1 faiz)

tərkibində üç və daha çox uşaq olan ailələrdir. Ünvanlı dövlət sosial yardımını ödənilən ailələrdə 5441 nəfər 1 yaşadək uşaq vardır ki, onların hər birinə görə əlavə olaraq aylıq sosial müavinət də ödənilir.

Beləliklə, Azərbaycanda məşğulluq imkanlarının artması, yaşayış səviyyəsinin yüksəlməsi Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə sosial sahədə həyata keçirilən siyasətin son dərəcə düzgün və dəqiq proqnozlaşdırılmasının nəticəsidir. Əldə olunan nəticələr həm də ölkənin iqtisadi inkişafının sosial-yönümlü olduğunu və iqtisadi dividentlərin ilk növbədə sosial sahəyə və insan kapitalının inkişafına yönəldiyini göstərir. Belə ki, sosial sahənin prioritet təşkil etməsinin nəticəsi olaraq, sosialyönümlü xərclərə ayrılan dövlət vəsaitləri ilbəl artırılır. Məsələn, ötən il dövlət büdcəsindən bu xərclərə 9,9 faiz, o cümlədən sosial müdafiə və sosial təminat xərcləri üçün 12,6 faiz çox vəsait ayrılıb. Bu müsbət tendensiya cari ildə də davam edib. Ölkənin gələn ilki dövlət büdcəsi də sosial yönümlü büdcədir, onun 36,1 faizi sosial məqsədlər üçündür, sosial sahə üzrə vəsait ayrılmaları sabit saxlanılmaqla, bir çox istiqamətlərdə sosial ayrılmalar üçün vəsaitin artırılması nəzərdə tutulub.

Yeri gəlmişkən, son günlərin ən çox müzakirə olunan devalvasiyadan dolayı ölkədə maliyyə sıxıntıların yaşana biləcəyi bir vaxtda da dövlət başçısı əlil və şəhid ailələrinin sosial müdafiəsini gücləndirmək üçün daha bir qərara imza atıb. Belə ki, Prezident İlham Əliyev dekabrın 21-də "Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlil olmuş şəxslərin və şəhid ailələrinin sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılmasına dair əlavə tədbirlər haqqında" Sərəncam imzalayıb. Həmin sərəncam da dövlət başçısının sosial müdafiəyə ehtiyac olan əhaliyə xüsusi qayğısının, bu sahədə həyata keçirilən

✍ Elxan Salahov